

Illustrasjon: Marvin Halleraker

Jeg har mistet min sterke tro på norsk forvaltning

Kommentar

Andreas Slettholm, kommentator

Barnevernsdommene og trygdeskandalen ryster grunnvollene i det norske tillitssamfunnet.

Det har vært to bemerkelsesverdige politiske år. Metoo, reiseregninger, personskandaler og høyt konfliktnivå blant regjeringspartiene. Og internt i partiene, kan man kanskje legge til. Og distrikts-, klima- og bompengepoprør. Ekstraordinære saker, alt sammen.

Kanskje ikke så rart, da, at folk har lavere tillit til stortingspolitikere enn i 2017, slik årets innbyggerundersøkelse fra Difi viser. Et dramatisk fall er det likevel ikke.

Tillit og tilfredshet med forskjellige offentlige tjenester er stabil, ifølge samme undersøkelsen.

Det generelle tillitsnivået er fortsatt svært høyt, skal man tro rapporten. Vi stoler på hverandre, jevnt over.

Undersøkelse på undersøkelse har vist vi er i verdenstoppen på slikt. Derfor omtales gjerne Norge som et «tillitssamfunn», og forskere fremhever dette som en avgjørende årsak til at de skandinaviske landene er så velfungerende.

For alle transaksjoner glir smidigere når folk stoler på både hverandre og offentlige myndigheter. Noen går så langt som å si at «tillit er den nye oljen», noe som bare er tåpelig nytale, selvfølgelig. Med mindre det er snakk om smøreolje.

Pressen kan utfordre

Vi i pressen kan sette denne tilliten på prøve. Min jobb dreier seg ofte om å vise frem dårlige beslutninger og kritisere

forvaltning og politikere. Og av og til er politikere kyniske og uredelige. Byråkratiet kan være hårreisende firkantet og virkelighetsfjernt.

Men det er ikke det generelle bildet. Jevnt over er de fleste politikere velmenende og hardtarbeidende, og forvaltningen profesjonell, sier jeg til alle som vil lytte.

Spesielt det siste er viktig.

Det er jo forvaltningen som for alvor holder prinsipper og regler i hevd, mens politikere kan være tilbøyelige til velgerfri. Privat har jeg prøvd å innta rollen som forvaltningens forsvarer mot overdreven og mistroisk systemkritikk, fordi jeg selv, dypst sett, har hatt stor tiltro til den.

Men nå er jeg ikke lenger så sikker.

To store systemskandaler

Denne høsten har vi opplevd en systemskandale i Nav av enorme proporsjoner, samtidig som Norge har tapt flere barnevernssaker i menneskerettsdomstolen.

Svartepersillet i trygdeskandalen foregår fortsatt, men det er i hvert fall åpenbart at tusenvis av Nav-vedtak har vært feil.

Hverken Stortinget, departementet, Nav eller påtalemyndigheten kan sies å være uten skyld for den grunnleggende feilbehandlingen norske borgere er utsatt for.

Omfanget er langt mindre i barneverns-sakene, men sakene kan være vel så alvorlige. Foreløpig har Norge gått på tap i tre av fem saker i den europeiske menneskerettsdomstolen, og en haug nye saker står for tur.

Men vel så oppsiktsvekkende er det at barnevernsdirektøren selv, Mari Trommald, har snudd. Etter to års utredning av egen organisasjon har hun «helt klart

kommet til en erkjennelse av at grunnkompetansen ikke er god nok».

Når man vet at barnevernet er med på å frata folk det dyrebareste de har, er dette en ganske knusende dom.

Jeg tror langt de fleste foreldre ville foretrukket å bli uskyldig dømt for drap enn å bli fratatt barna sine på uriktig grunnlag.

Rettsikkerheten er klart større for drapstiltalte.

Sirkelvirkning uansett

Tillit er en skjør kapital, fordi den så fort kan forsvinne. Da snur sirkelen fra god til ond. Mistillit kan senke kvaliteten på forvaltningen.

I sin ekstremform finnes denne mistilliten for eksempel i barnevernsgrupper på Facebook. Selv om folk som føler seg urettferdig behandlet skulle ha rett i sak, er plagsom og hetsende oppførsel med på å gjøre det vanskeligere for barnevernet å få og opprettholde den nødvendige kompetansen.

Å oppfordre folk til å oppføre seg som folk, er lett. Men den underliggende mistilliten forsvinner ikke nødvendigvis likevel.

Høsten har vist at det finnes grunnlag for slikt.

Menneskerettighetsbrudd og urettmessige fengselsstraffer er blant de mest alvorlige overtrampene offentlig forvaltning kan begå.

Samlet sett har sakene ført til at tilliten til forvaltningen er blitt mindre for min del.

Jeg er mer skeptisk til at den evner å forstå reglene riktig, er nok opptatt av å ivareta borgernes rettigheter og har riktig kompetanse.

Hvis flere tenker som meg, er det et stort problem for det norske tillitssamfunnet.